

# **ДЪРЖАВНО ОБРАЗОВАТЕЛНО ИЗИСКВАНЕ ЗА ВЪЗПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА**

## **1. Място и роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата (БДП) в системата на общообразователната подготовка**

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е вид социално учене, при което водеща е ролята на практическите умения, на нравствените аспекти, формиращи се главно чрез подражаване, личен опит, целенасочено обучение, упражнения и тренировки и не може да се приравни към нито един от изучаваните учебни предмети в отделните групи на детска градина и в класовете на българското училище. Това възпитание и обучение трябва да се разглежда като неделима част от цялостното образование и възпитание на личността и да се извършва непрекъснато в учебни и извънкласни форми.

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е концентрично като целите, учебното съдържание, формите и методите му са в зависимост от психофизиологическите особености на децата и учениците.

В основата на определяне на целите на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е залегнал статуса на детето и ученика, като последователно през годините той е:

- пешеходец с придружител;
- пешеходец, движещ се сам в съответното населено място и отиващ сам на училище;
- пътник в личното превозно средство на родителите;
- пътник в обществен транспорт;
- велосипедист в квартала;
- велосипедист в населеното място;
- обучаван за водач на моторно превозно средство.

Социалният и перманентен характер на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата изисква организирането и провеждането му от ранна възраст на детето и е съпътстващо през цялото му развитие в системата на средното образование.

Образователната дейност по Безопасност на движението по пътищата е предназначена да изгради основите на техническата грамотност и компетентност на учениците като съществен елемент на тяхната обща култура.

Възпитателната дейност чрез изучаването на правилата по Безопасност на движението по пътищата представлява своеобразни стъпала за преминаване от процеса на възприемане, формиране, затвърдяване и надграждане на знания и умения към развиване и усъвършенстване на защитните механизми на децата и учениците като участници в съвременното пътно движение.

Дългосрочната роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е създаването на определен начин на мислене и изграждане на култура на бита и поведение на отделната личност, които осигуряват не само личната безопасност, но и сигурността на останалите участници в движението – опазване живота и здравето на гражданите.

## **2. Специфични цели на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата, връзка и зависимост между знания и умения**

Учебното съдържание е структурирано в глобални теми за всяка възрастова група на детската градина и за всеки клас на училището.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в детската градина, децата формират общи представи за уличното движение и елементите на пътната среда, начални знания и умения за безопасно поведение и защита чрез запознаване с природата и обществото и навлизане в многообразния свят на техниката през призмата на опознаването на всекидневни дейности и средства, които присъстват в реалния живот на детето.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в I-IV клас, учениците формират знания и умения за:

защита при самостоятелното преминаване (изминаване) на пътя от дома до училището и обратно като пешеходци или с обществен транспорт, като се акцентува на опасностите, които крие пътно-транспортната обстановка;

планиране на безопасното придвижване по маршрути.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в V-VIII клас, учениците формират знания и умения за:

- защита при самостоятелното управление на велосипед по маршрути, като се съобразяват с изискванията за място, скорост, дистанция и интензивност на движението;
- етично поведение като участници в движението;
- вземане на решения при движение в условия на намалена и ограничена видимост;
- безопасно поведение по пътищата извън населените места;
- предвиждане на реакциите на водачите на ППС и последствията от тях;
- обясняване и анализиране на характерни нарушения;
- прогнозиране развитието на пътно-транспортна ситуация, на поведението на участниците в нея и на своето собствено поведение;
- отговорност и самоконтрол на поведението си на пътя.

Чрез учебния предмет Безопасност на движението по пътищата в IX-XII клас, учениците формират знания и умения за:

- разкриване и анализиране на причинно-следствени връзки между основните фактори за осигуряване на безопасността – “Човек – пътно превозно средство – път”, както и различни ситуации от гледна точка на нормативни документи;
- оценяване на поведението (своето и на другите участниците) при движението по пътищата, неговите последствия от гледна точка на безопасността и наказателната отговорност;
- самостоятелното управление на превозни средства от категории М, А1, А, В1, В.

**Степен на образование: Основна  
Етап: Прогимназиален**

Ядра на учебно съдържание	<b>Знания, умения, отношение (в края на VIII клас)</b>
	<b>В резултат от възпитанието и обучението си по Безопасност на движението по пътищата ученикът:</b>
Безопасно управление на велосипед	<p>Обяснява устройството на велосипеда и изброява основните изисквания за техническата му изправност.</p> <p>Именова и извършва всички видове проверки и регулировки на основните механизми, осигуряващи безопасно управление на велосипеда.</p> <p>Разпознава, именува и използва правилно съответните инструменти.</p> <p>Обяснява и демонстрира правилно всички сигнали подавани от велосипедиста.</p> <p>Разпознава и именува пътните знаци, регулиращи движението на велосипедиста.</p> <p>Умее да потегля и управлява устойчиво велосипеда по права линия и през препятствия, да изпълнява осморка, змейка.</p> <p>Обяснява и извършва всички видове маневри, като се съобразява с факторите скорост, дистанция, интензивност на движението, препятствия по пътя, спиращен път.</p>
Конфликт на пътя и етично поведение на участниците в движението по пътищата	<p>Разпознава и именува видове конфликти на пътя и самостоятелно определя причините и местата, където най-често възникват в пътната среда, в която се движи.</p> <p>Изброява личностните качества на участниците в движението по пътищата и обяснява значението им за предотвратяване на конфликтни ситуации.</p> <p>Обяснява, обобщава и анализира информация за конфликтни ситуации и умее да ги избягва.</p> <p>Дефинира, анализира и оценява различни форми на поведение и норми за етични взаимоотношения между пешеходци и водачи на МПС, между велосипедисти и водачи на МПС, между пешеходците, между пешеходци и велосипедисти в дадена пътна ситуация.</p> <p>Обяснява необходимостта от спазване на етични формите на поведение и последиците от неспазването им от участниците в движението по пътищата.</p> <p>Обяснява връзките между неетичните взаимоотношения на участниците в движението и възможността за възникване на ПТП.</p> <p>Изброява, обяснява и прилага юридическите и нравствени норми на поведение.</p> <p>Анализира и оценява собственото си поведение в дадена пътна ситуация и личностните качества и отговорността на другите участници в движението.</p> <p>Проявява самоконтрол и отговорност на пътя.</p>

<p>Безопасно движение при намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път</p>	<p>Знае основните понятия: намалена и ограничена видимост, заслепяване, дневно и нощно зрение; видимост на цветовете през нощта; далтонизъм; острота и дълбочинност на зрението, хлъзгав път; коефициент на сцепление; безопасна дистанция.</p> <p>Обяснява понятието спиращен път и изброява факторите, от които зависи, и значението на безопасната дистанция.</p> <p>Обяснява особеностите на движението, разграничава опасностите и дискутира последиците за пешеходците, велосипедистите и пътните превозни средства от неспазване на правилата за безопасно движение при намалена и ограничена видимост, през нощта по хлъзгав път.</p> <p>Изброява и анализира обективните и субективни фактори влияещи на безопасността и обяснява средствата и начините за регулиране на движението при намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път.</p> <p>Взема правилни решения за действие при пътно-транспортна ситуация в условията на намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение при движение при намалена и ограничена видимост, през нощта, по хлъзгав, кален и заледен път.</p>
<p>Безопасно движение извън населено място</p>	<p>Разпознава и именува видовете извънградски пътища и описва характеристиките им.</p> <p>Обяснява обозначаването с пътни знаци и изброява правилата за движение по автомобилен път и автомагистрала</p> <p>Обяснява характерните особености и правилата за движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Изброява обективните и субективните фактори за безопасност на движението по пътищата извън населени места при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Дефинира, обяснява и анализира правилата, грешките и опасности за участниците в движението извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Обяснява причините за отделните видове конфликти на пътя извън населено място и анализира последиците от тях за пешеходци, велосипедисти, водачи на МПС и превозни средства, придвижвани с животинска тяга.</p> <p>Владее пасивни и активни средства за защита като пешеходец, пътник и велосипедист при движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение като пешеходец или велосипедист при движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p>
<p>Безопасно движение през жп прелез</p>	<p>Разпознава и именува видовете жп прелези и коментира особеностите и опасностите при преминаването през тях.</p> <p>Разпознава и обяснява значението на основните средства за обезопасяване и сигнализация на</p>

	<p>жп прелези – бализи, пътни знаци, бариери, светлинни сигнали и др. Дефинира, обяснява и дискутира правилата, грешките и последиците за пешеходци и велосипедисти от неспазване на правилата за безопасно движение през жп прелези. Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение като пешеходец или велосипедист при движение в района и през жп прелези.</p>
--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------